

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЛЕННЯ – ЯК МЕТА ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто трансформаційні процеси, що відбуваються в інституті соціальної політики в Україні під час розбудови ринкових механізмів функціонування економіки та їхній вплив на формування якості життя населення. Висвітлено умови, за яких можливі економічне зростання та підвищення якості життя населення.

Transformation processes which take a place in the institute of social policy in Ukraine, during alteration of market mechanisms of functioning of economy and their influence on forming the quality of life of population are considered in the article. Terms which the economy growing and upgrading life of population is possible for are reflected.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Забезпечення гідної якості життя людей є найважливішою метою діяльності урядів усіх країн світу, важливим програмним завданням соціальної політики сучасної держави. Значущість проблеми забезпечення високої якості життя населення зростає з огляду на те, що людський ресурс в умовах сьогоденної кризи економічної, соціальної, демографічної є найдефіцитнішим ресурсом. Падіння рівня життя може призвести до втрати частини цього ресурсу. Тому перед науковцями та фахівцями стоїть завдання визначення пріоритетів збереження людських ресурсів на основі забезпечення постійного підвищення якості життя населення та забезпечення умов їх розвитку.

У розвинених країнах підвищення рівня та якості життя населення є пріоритетним напрямом економічного розвитку. Ця мета реалізується на національному рівні в таких країнах, як Німеччина, Швеція, Японія, США у межах концепції соціально-орієнтованої держави. Підвищення якості життя населення стає особливо актуальним в сучасних умовах і в Україні. Проблема полягає у тому, що на сьогодні, ані рівень життя людей, ні соціальні стандарти якості життя не орієнтовані на європейські та світові стандарти. Між тим, європейська інтеграція України залежить насамперед від прискореного подолання розриву в рівнях та якості життя в Україні та країнах-членах ЄС, що насамперед залежить від можливості соціально-економічної політики держави вирішити ці завдання.

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. За останні роки науковцями багато уваги приділялось розробці концептуальних засад забезпечення якості життя людей, визначенню факторів, що впливають на її рівень, розробці системи показників визначення рівня життя людей, трансформації соціальної політики на засадах сучасних поглядів на забезпечення якості життя людей з урахуванням закордонного досвіду. Дослідженням цих питань багато уваги приділяють такі вчені як Д.П. Богиня, О.А. Грішнова, А.М. Колот, В.М. Шамота, В.О. Мандибура, І.Ф. Ломанов, М.В. Семікіна, С. Мельнік та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, питання удосконалення механізмів забезпечення високої якості життя населення в умовах розбудови ринкової економіки залишаються недостатньо дослідженими. Відсутній системний погляд на умови, що мають забезпечити покращення життя населення в Україні.

Метою статті є аналіз складових якості життя населення у сучасних умовах розвитку України та визначення пріоритетів соціальної політики щодо забезпечення його гідного рівня.

Виклад основного матеріалу. Якість життя людини характеризується ступенем задоволення потреб людини, що визначається відповідно до існуючих норм, звичаїв,

традицій, а також відносно до рівня власних зазіхань. Якість життя вміщує оцінку рівня життя, а також якісну (не вимірювану) характеристику умов життя: якісну сторону харчування (смак, відповідність індивідуальному здоров'ю та ін.), помешкання (зручність його спланованості, благоустрій населених пунктів), культурного рівня населення (якість навчання, ступінь оволодіння науковими знаннями, мистецький та моральний рівень засобів культури та ін.), умови праці (відповідність їх особистісним нахилам та індивідуальним здібностям людей, творчий характер праці, моральна задоволеність, трудовий мікроклімат тощо), умови відпочинку (самопочуття в процесі відпочинку та після нього), соціально-побутового середовища (впевненість у завтрашньому дні, комплекс прав та свобод людини та ін.).

У сферу якості життя включаються родинні, професійні, суспільно-політичні відносини, які не розглядаються під час характеристики рівня життя. Крім того, якість життя вміщує самооцінку людьми умов їх життя, яка не завжди співпадає з вимірюваними показниками їх життя.

Досягнення високої якості життя людей та забезпечення прав та гарантій своїм громадянам в усіх сферах життєдіяльності основною метою політики соціальних держав. Саме держава через мережу соціальних інститутів на засадах вироблених механізмів розподілу доходів та створення умов економічної самостійності та зайнятості населення, системи соціального захисту та соціального забезпечення має забезпечити досягнення гідної якості життя.

Соціальна держава як політична система, в якій кожному громадянину гарантовано гідний рівень життя й широкий набір соціальних благ: зайнятість, житло, медична допомога, освіта, пенсія і т.д. - це головне положення політичних програм соціал-демократів. Вперше ідеї держави добробуту з'явилися в суспільно-політичній думці Німеччини в 80-ті рр. XIX століття. З метою послаблення впливу соціал-демократичної партії на настрої народу, уряд О. фон Бісмарка прийняв низку законів щодо страхування робітників промислових підприємств. Як указувалося в урядовій заяві з цього приводу, лікування соціальних недугів потребує застосування не тільки репресивних заходів проти соціал-демократії, але й піклування про «добробут робітників». Таким чином соціальна політика отримала ранг офіційної доктрини Німеччини і була закріплена у Веймарській конституції 1919 р., завдяки чому громадяни отримали соціальні права на об'єднання у профспілки, захист від безробіття, охорону здоров'я та працездатності.

Окремі заходи у сфері соціальної політики стали приймати й інші країни, але розвиток цього руху було перервано економічною кризою 30-тих років. Процеси формування ідеології суспільного добробуту поновилися після другої світової війни. У 40-50 р.р. під політикою соціального добробуту розуміли програми, які спрямовані на досягнення високого життєвого рівня населення шляхом створення державних систем освіти, охорони здоров'я, підтримки житлового будівництва, а також надання допомоги громадянам, які не можуть власними силами забезпечити собі мінімум доходів. Подальший розвиток соціальних програм забезпечувався заходами демографічної політики держави, завданнями щодо охорони довкілля, захисту національної культури та ін.

Сьогодні існує декілька моделей соціальної держави, а тому має місце і багатоваріантність механізмів забезпечення якості життя людей. У табл.1 відображено критерії позиціонування моделей соціальної політики [1, с. 30].

Слід відмітити, що механізми реалізації цих моделей у сучасних умовах потребують значних змін через такі світові процеси, як глобалізація економіки, її інтеграція та зростання відкритості, лібералізація економічних відносин, змін в демоекономічних параметрах світової спільноти.

Мова йде не тільки про підходи щодо розв'язання соціальних проблем, а й про тенденцію до уніфікації форм та напрямів, поширення більш тогожного розуміння ролі, місця соціальної політики, а також зростання розмаїття національних особливостей

механізмів розв'язання конкретних соціальних проблем. Тобто, у світі відбувається взаємопроникнення моделей соціальної політики, зростає рівень її регіоналізації.

Таблиця 1

Моделі соціальної держави

Критерії позиціонування	Скандинавська модель	Англосаксонська модель (модель Беверіджа)	Континентальна модель (модель Бісмарка)	Південно-європейська модель (рудиментарна)
Основна відповідальність	Держава	Держава	Ринок праці	Родина та церков
Вид солідарності	Суспільна	Переважно індивідуальна	Економічна	Родинна
Рівень перерозподілу доходів	Високий	Середній	Обмежений	Обмежена
Рівень наданих соціальних послуг	Середній/високий	Середній / високий	Диференційований	Низький
Рівень охопту населення соціальними послугами	Усі громадяни країни	Усі громадяни країни	Усі зайняті	Переважно бідні
Джерела фінансування	Податки	Податки	Страхові внески	Страхові внески та інші джерела
Управління	Держава/профспілки	Держава	Страхові самокеровані організації	Страхові самокеровані організації

Між тим, в кожній країні в змісті соціальної політики проявляються певні національні особливості. В Німеччині має місце повне невтручання держави у переговорний процес між профспілками та роботодавцями. В Великобританії уряд проводить жорстку політику відносно профспілок, у Франції значна ступінь втручання держави в процес соціального діалогу з акцентом на інтереси найманих працівників. Навіть така держава як США, за умов мінімального втручання у регулювання ринку праці, спрямовує значні витрати на соціальні програми щодо соціального захисту населення та забезпечення належного рівня життя.

На європейському форумі із соціальної політики, який відбувся у Брюсселі наприкінці 1990-х років були сформульовані такі дилеми, проблемні підходи, які потребують переосмислення, а саме: соціальна солідарність або індивідуальна соціальна відповідальність; задоволення соціальних потреб колективно або індивідуально; доступ до суспільних соціальних фондів для всіх громадян чи для окремих категорій.

Українську модель соціальної держави не можна, на наш погляд, у чистому вигляді віднести до однієї з цих моделей. Але простежується певна її схожість із континентальною моделлю, яка має ринкову спрямованість, тобто із німецькою моделлю. Крім того мають місце і певні риси ліберальної моделі, яка притаманна США щодо обмеженості втручання держави у вирішення питань зайнятості та ринку праці, переговорного процесу між суб'єктами господарювання.

Соціальна політика в Україні сьогодні поєднує три різні підходи до соціальної сфери: тенденція до селективної підтримки населення (ліберальний підхід); має місце центристський підхід до надання державних послуг та схильність до соціального планування шляхом впровадження програмно-цільового методу формування консолідованого бюджету (консервативна модель); орієнтованість на соціальну інтеграцію й високий рівень відносин перерозподілу доходів (соціально-демократична модель).

Розглядаючи шляхи модернізації інституту соціальної політики в Україні, слід відмітити, що це завдання дуже складне. Так, незважаючи на значні досягнення ЄС у розв'язанні завдання соціального розвитку та забезпечення високої якості життя населення, навіть у межах цього міжнародного об'єднання, існують різні погляди у концептуальних підходах щодо вирішення соціальної проблематики.

Шляхи вирішення цих питань в XXI ст. залежать від складних глобалізаційних процесів, що відбуваються в світовій економіці. До сучасних світових особливостей, тенденцій змін інституту соціальної політики відносяться: розширення її суб'єктності; диверсифікація джерел фінансування соціальних програм; децентралізація регулювання соціально-трудова відносин; зростання нерівності в розподілі доходів за рахунок послаблення внутрішнього регулювання та зовнішньої лібералізації їх формування та розподілу; трансформація культури солідарності поколінь в напрямку її індивідуалізації, зниження схильності людей щодо виконання зобов'язань стосовно системи державного соціального страхування; зростання витрат соціального характеру як протидія держави на негативний вплив процесів глобалізації та лібералізації економічних відносин між партнерами господарювання [2, с.10].

Розглянемо основні індикатори якості життя, що розроблені організацією економічного співробітництва й розвитку (табл.2).

Таблиця 2

Список соціальних індикаторів ОЕСР

Соціальна проблема	Показник
ЗДОРОВ'Я Тривалість життя Стан здоров'я	- Тривалість майбутнього життя - Рівень материнської смертності - Тимчасова непрацездатність - Тривала непрацездатність
ОСВІТА І НАВЧАННЯ Використання можливостей системи освіти Навчання	- Безперервна освіта - Навчання дорослих - Рівень писемності
ЗАЙНЯТІСТЬ І ЯКІСТЬ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ Доступність зайнятості Якість трудового життя	- Рівень безробіття - Вимушена неповна зайнятість - Питома вага тих, що зневірилися знайти роботу - Середня тривалість робочого часу - Час на дорогу на роботу - Оплачувана щорічна відпустка - Гнучкий робочий графік - Розподіл заробітків - Смертність на робочому місці - Порушення нормальних умов праці
ВІДПОЧИНОК І ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ	- Вільний час (об'єм) - Використання вільного часу (структура)
СТАН СПОЖИВЧОГО РИНКУ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ Доступність товарів і послуг Дохід Багатство	- Доступність певних видів товарів і послуг - Розподіл доходу - Низький дохід - Матеріальна незабезпеченість - Розподіл багатства

СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА Житлові умови	- Внутрішня житлова площа - Володіння навколишньою територією - Основні зручності
Порушення в навколишньому середовищі	- Вплив забруднення атмосфери - Дія шуму на людину
ОСОБИСТА БЕЗПЕКА І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ	- Рівень самогубств - Смертельні випадки - Серйозні травми - Страх за особисту безпеку
СОЦІАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ	- Ступінь соціальної нерівності - Ступінь участі в суспільному житті, в суспільних інститутах, в ухваленні рішень.

Як видно з наведених у табл. 2 даних, усі індикатори, що характеризують якість життя людей, віддзеркалюють стан усіх складових соціальної політики держави: політики в сфері праці та соціально трудових відносин, політики доходів населення, політики зайнятості та регулювання ринку праці; політики в соціальній сфері: житло, освіта, культура; демографічної політики, екологічної політики та ін.

Таким чином – головне, що має очікувати суспільство від реалізації соціальної політики – досягнення соціальних стандартів людського розвитку через освіту, охорону здоров'я, культуру, доходи, забезпеченість житлом тощо. Тому під соціальною політикою розуміють стратегічний соціально-економічний напрямок, який вибрано урядом країни для забезпечення всебічного розвитку громадян і гідного рівня та умов життя та праці, їх соціальної захищеності.

Зауважимо, що для підвищення рівня життя населення необхідною є розбудова держави за сучасними світовими соціальними стандартами, які закріплено в конвенціях МОП, Європейській соціальній хартії, Європейському кодексі соціального забезпечення. Це дозволить відійти від формування соціальних гарантій на найнижчому рівні, тобто, на рівні прожиткового мінімуму й наблизитися до цивілізованих стандартів. Зараз більшість виплат у системі соціального забезпечення в Україні прив'язані до прожиткового мінімуму. Європейські ж соціальні стандарти із соціального забезпечення ґрунтуються на попередньому заробітку типового одержувача допомоги, яким вважається чоловік із дружиною та двома дітьми.

Реальне життя свідчить, що розмір прожиткового мінімуму, який відповідав би фактичному рівню вартості життя, повинен бути збільшеним принаймні у два рази. Наприклад, вартість прожиткового мінімуму для людей працездатного віку в Одесі у лютому складала приблизно 1225 грн, для непрацездатного віку – 905 грн. При цьому величина офіційно затвердженого прожиткового мінімуму на одного середньостатистичного громадянина складала - 626 грн на місяць, працездатної людини – 669 грн, непрацездатного – 498 грн. тобто. Тобто, на затверджену величину прожиткового мінімуму в Одесі можна було придбати лише половину товарів та послуг затвердженого споживчого кошика.

В Європі прожитковий рівень як межу бідності встановлюють виходячи з половини медіанного доходу населення країни, практично половині середньодушового доходу населення. Люди, що мають дохід нижче половині медіанного, визнаються неімущими й підпадають під відповідну систему захисту. В США розмір прожиткового мінімуму визначають множенням вартості продуктового набору на три.

В Україні потребує перегляду не тільки розмір, але і структура прожиткового мінімуму. Відповідно до закону України, структура прожиткового мінімуму повинна переглядатися один раз на п'ять років. Між тим, останній перегляд відбувався у 2000 році. Не сприяє зростанню рівня життя населення те, що прожитковий рівень не включає витрати

на будівництво, купівлю чи оренду житла; витрати на освіту, оздоровлення, утримання дітей у дошкільних закладах, платні медичні послуги, мобільний зв'язок тощо. У США, наприклад, в прожитковому мінімумі передбачають можливість придбати один раз на 5 років вже не новий автомобіль.

Для підняття рівня життя та забезпечення відтворення робочої сили слід переглянути й енергетичну складову харчування. Так за нормами харчування Всесвітньої організації здоров'я працюючому працівнику на добу необхідно 2800 ккал, а споживчий кошик в Україні розраховано на 2564 ккал. Таким чином, за мінімальними стандартами в Україні людина не добирає фізіологічну норму й поступово втрачає продуктивність і здоров'я. Більш того, в структурі споживчого кошика переважають продукти вуглеводистого типу (хліб, картопля, крупи), що негативно впливає на здоров'я українців. Для співставлення відмітимо, що енергетична цінність за раціональними нормами харчування за розрахунками вчених Українського науково-дослідного інституту харчування – 2928 ккал. У докризовий період (до 1990-го року) ми мали – 3450 ккал, а в країнах «сімки» у 1992 – 1994 – ці норми склали – 3369 ккал. В Болгарії споживчий кошик включає 552 позиції на родину з 2-х осіб, і 652 позиції на родину з 4-х осіб. Продуктова частина складається з 149 позицій (у нас – 35 позицій), що складає 23-27 % від структури споживчого кошика.

На початок 2008 року вартість продуктів харчування в структурі прожиткового мінімуму в Україні складала 54%. За світовими стандартами, якщо витрати на харчування складають більше 30%, то таке населення вважається бідним.

Потребують удосконалення і питання індексації розміру прожиткового мінімуму через зростання цін на споживчі товари і послуги. В Україні порогом індексації прийнято 1% приросту споживчих цін. Але слід відмітити, що статистика визначає фактично середні величини індексів цін за укрупненими групами товарів і послуг. В результаті середні значення розміру індексації вартості споживчого кошика значно нижче від реального зростання цін та ті товари, що включено в споживчий кошик. Тому нині актуальною проблемою стає встановлення реальних індексів цін на окремі товари, особливо соціально значущі споживчі товари та послуги, що наповнюють споживчий кошик: на м'ясо, цукор, олію, картоплю та ін. Приборкання інфляції та зниження її впливу на рівень життя людини потребує, на наш погляд, й удосконалення механізму індексації доходів.

Криза призвела до зниження купівельної спроможності населення. Так, в березні 2009 року на 16,9% відбулось падіння роздрібного товарообороту порівняно з березнем 2008 р., тоді як у лютому цей показник склав 14,1, а в січні - 7,8%.

Про низьку якість життя населення свідчать незадовільні умови проживання громадян. Низькі стандарти забезпечення сімей житлом за показниками житлової площі і кількості кімнат на одну особу посилюється не менш серйозною проблемою його якості. Сьогодні 66,4% міських жителів не має в своїх квартирах базових зручностей – гарячого водопостачання, ванни або душу, домашнього телефону. У сільській місцевості 84,7% населення мешкає у будинках, не обладнаних елементарними зручностями: централізованим газопостачанням, водопроводом та каналізацією. Відсутність таких складових комфортності житла, можна класифікувати як позбавлення нормальних умов життя та порушенням принципів соціальної справедливості.

Крім того, про якість життя населення свідчить і відсутність у більшості сімей основних товарів тривалого використання. До мінімального майнового набору слід віднести холодильник, кольоровий телевізор та пральну машину. У середньому в Україні у 2005 році було позбавлено цього мінімального набору предметів повсякденного життя 30,5% домогосподарств, або 25% усього населення країни. Покращення цього показника йде дуже низькими темпами, так за 6 років з 2000 до 2005 рр рівень забезпечення цими товарами тривалого використання зріс усього на 10 відсоткових пунктів.

Специфічною ознакою української ситуації стала бідність працюючого населення внаслідок низької оплати праці. Попри позитивні тенденції зростання заробітної плати з 2000 р., близько 78% бідних у 2006 р становили домогосподарства, в яких є хоча б одна

працююча особа. За євро стандартами середня заробітна плата повинна дорівнювати 1800-2000 євро, за курсом валют комерційних банків на березень 2009 року в Україні вона становила приблизно 180 євро, тобто, у десять разів менше. Рівень мінімальної заробітної плати із квітня 2009 року – 625 грн, а в євро – 62,5. Частка мінімальної заробітної плати в середній за міжнародними стандартами повинна становити 68%, в Україні це співвідношення складає 34,7%. Рівень бідності в Україні за останні роки практично не змінювався і становив в середньому 28%, а за євро стандартами від може бути від 10 до 15%.

Одним з найважливіших індикаторів якості життя населення є демографічна ситуація в країні. Країна з 1990 року втратила біля 6 мільйонів населення. Сьогоднішня демографічна криза має й історичні коріння. Перша і Друга світові війни, три голодомори (1921, 1932-1933, 1947), індустріалізація, колективізація, репресії, чорнобильська катастрофа, істотно вплинули на процеси демографічного розвитку. Соціальні катаклізми у XX ст. передчасно звели у могилу близько 16 млн. українців, що становить понад 85% загального приросту населення України за період 1901 – 2000 рр. Причиною демографічної кризи з 1990 років є і глибока економічна криза, в якій опинилась наша країна і, не вийшовши з якої, ми потрапляємо у нову, початок якої настав у середині 2008 року. За даними Госкомстату з 1 лютого по 1 березня 2009 року чисельність населення зменшилась на 14,17 тис. осіб і становила за розрахунком – 46,1 млн. осіб. Рівень смертності населення більш, ніж у два рази перевищує рівень народжуваності. В ООН не можуть зрозуміти парадокс – чому в Україні зростає рівень смертності, якщо за останні 6 років державне фінансування медицини збільшилось майже у 4 рази, а споживання ліків – у три рази. Середня тривалість життя залишається нижчою, ніж у розвинених країнах. Нині вона становить для чоловіків – 62,2, для жінок – 74,1 років.

Найбільш вагомою загрозою рівня життя в сучасних умовах в Україні є втрата робочого місця, і як наслідок втрата найважливішого джерела доходу найманих працівників – заробітної плати. Внаслідок сучасної кризи рівень безробіття зростає. Якщо станом на 1 січня 2008 року на одне вільне місце претендували 4 особи, то на 1 січня 2009 року – вже 10 громадян. За деякими прогнозами у 2009 р рівень безробіття зросте за методикою МОП до 8,5 – 9,0% економічно активного населення при чисельності безробітних у 3,5 млн. осіб. [4, с 8]. За оцінками спеціалістів в країні у квітні 2009 року вже налічується біля 6 млн безробітних, а восени 2009 року очікується нова хвиля вивільнення робітників. Тому фактор безробіття буде найбільш вагомим у зниженні рівня життя населення.

Основою рівня життя населення є доходи. На сьогодні в Україні розшарування населення за рівнем доходів стрімко зростає. Але оподаткування цих доходів викликає сумніви у його справедливості для різних верств населення. Наприклад, доходи усіх депутатів та інших олігархів оподатковуються в стандартному режимі лише з перших 10 тис. грн в місяць. [4, с.8]. З залишку відраховується лише податок на фізичну особу – 15% як і усім, тобто немає відрахувань у фонди пенсійний, безробіття, тимчасової непрацездатності, та інші страхові фонди. Тому необхідно вжити заходи з вдосконалення системи оподаткування фізичних осіб: змінити ставки податків, заохочувати підприємницьку діяльність. Як наслідок відбудеться зменшення тіньового сектору, зростуть доходи населення, підвищиться рівень його життя. У процесі оподаткування доходів слід привести у відповідність неоподаткований мінімум доходів, прожитковий мінімум і мінімальну заробітну плату, що сприятиме зростанню добробуту найменш заможних і найбільш вразливих верств населення. Система диференційованих фіскальних пільг має сприяти покращенню демографічної ситуації, розвитку освіти та духовному розвитку суспільства. Європейський досвід свідчить, що сплата податків має проводитися з тієї частини доходів платників, яка залишається після забезпечення основних життєвих потреб особи та сім'ї.

Цікавими є дані соціологічного дослідження життєвих настанов населення Тернопільської області, які дозволяють оцінити якість життя населення. За даними цього опитування до середнього класу відносять себе практично 65% респондентів. Між тим, лише близько половини опитуваних здатна задовольняти свої потреби у продуктах

харчування та предметах щоденного споживання. Більш ніж 57% респондентів не вважають для себе можливим отримувати високоякісне медичне обслуговування (через його вартість), а 56% респондентів не можуть роботи заощадження [5,с.33]. Звідси, на нашу думку, принаймні лише 10% тих, хто відносить себе до середнього класу, володіє достатнім рівнем доходів для такої стратифікації. Основними критеріями, за якими визначається приналежність середнього класу є володіння майном, яке у вартісному виразі є еквівалентним 20-100 середнім річним доходам працівника в економічно максимально активному віці (30-55 років), наявність стабільного щомісячного доходу в розмірі 2-10 прожиткових мінімумів та ін. Тобто, представники середнього класу мають бути заможними людьми, яким під силу отримати високоякісне платне медичне обслуговування, зробити заощадження та таке інше. На нашу думку, одним з пояснень таких відповідей респондентів є пристосування людей до проживання в умовах соціального дискомфорту, внаслідок чого є зниження рівня життєвих домагань, поступова примітивізація стилю й способу життя.

Висновки і перспективи подальших розробок. Підвищення рівня та якості життя населення є головною метою будь якого прогресивного суспільства. Держава повинна створювати сприятливі умови для довгого, безпечного, здорового й благополучного життя людей, забезпечуючи економічне зростання й соціальну стабільність в суспільстві. Підвищення якості життя населення в Україні потребує безумовно у першу чергу економічного зростання та зростання на цій основі доходів населення, що може відбуватися за умов:

- виходу з політичної кризи, подолання корупції;
- проведення урядом України соціально відповідальної політики;
- спрямованості зусиль держави й олігархів на пожвавлення економіки за рахунок інвестицій в реальний сектор виробництва;
- формування соціальних державних гарантій на засадах європейських підходів, наприклад на основі медіанного доходу населення;
- закріплення наявності у заробітній платі, прожитковому мінімуму, інших соціальних гарантіях обґрунтованої частини для утримання та гідного виховання здорових поколінь, тобто, забезпечення належного рівня життя не тільки самого працюючого, але й його родини (для простоти розрахунків у міжнародній практиці приймають коефіцієнт збільшення цих показників 1,25 – 1,3);
- забезпечення узгодження вартості робочої сили, її ціни та розміру заробітної плати;
- удосконалення податкової політики, та передбачення диференційованої ставки податків на заробітну плату і на нерухомість, що дозволить наповнити державну казну та підвищити справедливість розподілу доходів;
- підвищити соціальну відповідальність бізнесу.

Література

1. Сочнева Е. Государственное управление социальной сферой. Сочнева Е // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 10. – С. 28 – 32.
2. Колот А. Генезис соціальної політики під впливом глобалізації та лібералізації економічних відносин. Колот А. // Україна: аспекти праці.– 2008. – № 1. – С. 3 – 11.
3. Брич В., Соціально-економічна структура населення Тернопільської області як чинник зовнішньої трудової міграції. Брич В., Шушпанов П. // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 33 – 37.
4. Папієв М. Соціальний захист населення в умовах фінансово-економічної кризи. Папієв М. // Україна: аспекти праці.. – 2009. – №2. – С.7 – 13.
5. Кирш А. Кажется нашлась дубина. Кирш А. // Зеркало недели. – 2009. – № 14 (742). – С. 8.

